

2. Енгельс Ф. Діалектика природи / Маркс К., Енгельс Ф. Твори. У 50 т. – К.: Політвидав України, 1980. – Т. 20. – С.319–576.
3. Шаповал В.М. Соціальна відповідальність бізнесу в структурі управління економікою: монографія / В.М. Шаповал. – Д.: Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», 2011. – 357 с.
4. DesJardins J. Corporate Environmental Responsibility / J. DesJardins // Journal of Business Ethics. – 1998. – Vol. 17. – №8. – P.825–838.
5. Грішнова О.А., Думанська В.П. Екологічний вектор соціальної відповідальності / О.А. Грішнова, В.П. Думанська // Экономика и управление. – 2011. – №3. – С.32–41.
6. Henion K., Kinnear Th. Ecological Marketing / K. Henion, Th. Kinnear. – Columbus, Ohio, American Marketing Association, 1976. – P.248–312.

СОЦІАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ СУЧАСНИХ КОМПАНІЙ

Шаповал В.М.

Державний ВНЗ «Національний гірничий університет» (Україна);

Шаповал І.А.

Економічний університет у Вроцлаві (Польща)

Інвестиції в соціальну сферу або соціальне інвестування (Social Investing) передбачають здійснення цілеспрямованої довгострокової політики компанії у місцевих співтовариствах, спрямованої на вирішення суспільно важливих завдань. Крім того, такі інвестиції передбачають взаємне вкладення ресурсів і, відповідно, взаємні вигоди всім учасникам процесу [1].

Таким чином, соціальні інвестиції являють собою матеріальні, технологічні, управлінські або інші ресурси, а також фінансові кошти компаній, які спрямовуються за рішенням керівництва на реалізацію соціальних програм, розроблених з урахуванням інтересів основних внутрішніх і зовнішніх зацікавлених сторін з наміром, що у стратегічному відношенні компанією буде отриманий певний (хоча і не завжди і не просто вимірюваний) соціальний і економічний ефект [2, с.9].

Іншими словами, соціальні інвестиції – один з основних інструментів реалізації соціальних програм сучасних компаній. Вони повинні забезпечувати певний ефект не лише інвестору (бізнес-ефект), але й тому, хто їх отримує (соціальний ефект): окремій особі, групі людей, місцевому співтовариству чи суспільству в цілому (насамперед, це підвищення рівня і якості життя людей шляхом задоволення їх матеріальних, духовних або соціальних потреб). Іншими словами, соціальний ефект (social value added) – це внесок діяльності компанії у вирішення певної соціальної проблеми місцевого співтовариства в цілому або окремої групи усередині цього співтовариства (дітей, студентів, працівників і їх сімей). Під бізнес-ефектом або вигодою для бізнесу (business value added) слід розуміти вплив соціальних інвестицій на його основну діяльність, тобто користь, яку реалізація соціальних програм приносить основній діяльності компанії. Саме цим і відрізняються соціальні інвестиції від будь-яких інших інвестицій. Разом з тим, варто зазначити, що така відмінність

досить умовна, оскільки будь-які інвестиції мають певний ефект не лише для компанії, але і для суспільства в цілому, хоча, можливо, більш опосередкований.

Таблиця 1

Класифікація соціальних інвестицій

Класифікаційні ознаки соціальних інвестицій	Види соціальних інвестицій
Мета інвестування	Забезпечення безпеки і стабільності суспільства. Підтримка існуючого і стабільного рівня виробництва товарів (робіт, послуг) суб'єкта інвестування. Підвищення ефективності виробництва і надання соціальних товарів і послуг. Збільшення обсягу соціальних товарів і послуг на одну особу. Придбання і впровадження нових або принципово нових соціальних технологій, продуктів або послуг.
Тип інвестування	Безпосередньо. Опосередковано.
Об'єкт інвестування	В об'єкти соціального середовища. У виробничі об'єкти соціальної спрямованості. В ноо- та креатосферу. У людський капітал.
Рівень впливу реалізації інвестиційного проекту	Макрорівень (державний, міждержавний). Мезорівень (регіональний). Мікрорівень (окремі суб'єкти господарювання, домогосподарства).
Форми та інструменти інвестування	З безпосереднім (прямим) позитивним ефектом для компанії. З розпоросеним позитивним ефектом для компанії. З непрямим позитивним ефектом для компанії. З опосередкованим позитивним ефектом для компанії.
Очікуваний вплив на фінансові результати	Збільшення сукупних доходів компаній. Зменшення сукупних витрат компаній.
За організаційними формами	Інвестиційний проект, який передбачає наявність певного об'єкту інвестиційної діяльності та реалізацію однієї форми інвестицій. Інвестиційний портфель, який включає різні форми інвестицій одного інвестора.

Примітка. Складено за [3, с.186–187].

Наявність різноманітних об'єктів соціального інвестування викликає необхідність певної класифікації видів соціальних інвестицій (див. табл. 1).

За окремими класифікаційними ознаками варто більш детально розкрити види соціальних інвестицій [3, с.187–189].

Так, за цілями, відповідно до яких здійснюється проект, соціальні інвестиції можна класифікувати з урахуванням характеру цих проектів:

– соціальні інвестиції, покликані забезпечити соціальну безпеку і стабільність суспільства, які обумовлюють економічну стабільність безпосередньо самих компаній (оцінка ефективності таких проектів зводиться

до мінімізації витрат, оскільки у більшості випадків рішення про їх реалізацію ухвалюється на основі безальтернативності);

- реноваційні соціальні інвестиції, тобто інвестиції «нульового рівня», які здійснюються з метою підтримки існуючого і стабільного рівня виробництва і надання соціальних товарів і послуг;

- «автономні» соціальні інвестиції, які здійснюються компаніями з метою підвищення ефективності виробництва і надання соціальних товарів і послуг;

- екстенсивні соціальні інвестиції, які здійснюються з метою поширення існуючих соціальних технологій і задоволення потреб соціального характеру (збільшення обсягу соціальних товарів і послуг на одну особу);

- інноваційні соціальні інвестиції, які здійснюються з метою придбання і впровадження нових або принципово нових соціальних технологій, продуктів або послуг.

За типом інвестування всі соціальні інвестиції поділяються на два види: безпосередньо соціальні інвестиції, тобто вкладення в соціальне середовище, людський капітал, інвестиції в соціально-економічну і соціально-екологічну безпеку, формування нових секторів економіки і створення соціальних технологій, та певну соціальну складову у структурі виробничих або традиційних інвестицій, тобто опосередковані соціальні інвестиції.

За кінцевим очікуваним ефектом або результатом від реалізації соціальні інвестиції поділяються на:

- інвестиції з безпосереднім (прямим) соціальним ефектом, тобто інвестиції з ефектом, який проявляється через визначений проміжок часу;

- інвестиції з розпорошеним соціальним ефектом, тобто інвестиції, ефект від реалізації яких не може бути визначений безпосередньо по закінченні проектного періоду, але здатний надати довготривалі зовнішні ефекти в майбутньому;

- інвестиції з непрямим соціальним ефектом, тобто інвестиції, які викликають мультиплікативні зміни в соціальному середовищі;

- інвестиції з опосередкованим соціальним ефектом, тобто інвестиції в одну із сфер соціального середовища, які спочатку викликають зміни в іншій сфері і лише потім повертаються в інвестовану сферу у вигляді позитивних ефектів. Іншими словами, ефективність даних соціальних інвестицій полягає у їх здатності провокувати позитивні ефекти, які повертаються, і цінність яких перевищує первинні витрати.

Під соціальним середовищем більшість дослідників розуміють сукупність сфер та організацій, які виконують загальну цільову функцію по задоволенню потреб населення, та які пов'язані системою технологічних зв'язків і регулюються галузевими органами управління. В інституціональній теорії під соціальним середовищем розуміють структурно сформовані інститути. Зважаючи на це, до соціального середовища прийнято відносити, насамперед, заклади сфери послуг, освіти, культури, охорони здоров'я, соціального забезпечення, громадського харчування, пасажирського транспорту, зв'язку. Разом з тим, до соціального середовища відносяться не лише підприємства,

установи, матеріальні об'єкти, але і безпосередньо економічні відносини. З огляду на це, під соціальним середовищем варто розуміти сукупність суспільних інститутів, пов'язаних складною системою економічних відносин [4].

Відповідно, соціальне інвестування це – динамічний процес реалізації відносин між компанією та соціальним середовищем з метою забезпечення балансу інтересів бізнес-організації та суспільства (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика процесу соціального інвестування

Мета	Отримання позитивного ефекту як для компанії, так і для тих, на кого спрямовані ці інвестиції.
Суб'єкт	Соціально відповідальний суб'єкт підприємницької діяльності.
Об'єкт	Соціальне середовище суб'єкта підприємницької діяльності: сфера охорони здоров'я, культура, мистецтво, освіта, спорт, навколишнє середовище, ресурсозбереження, місцеве співтовариство, розвиток персоналу, умови праці, охорона праці і техніка безпеки тощо.
Предмет	Соціально-економічний стан елементів середовища суб'єкта підприємницької діяльності.
Інструмент	Соціальні інвестиції.
Механізм	Відносини, які виникають в процесі реалізації інвестицій.

Примітка. Складено авторами.

Усе вищевикладене свідчить про те, що соціальні інвестиції – це не просто роздавання грошей та інших благ, це – обґрунтована та раціонально організована стратегія побудови соціально відповідальної поведінки. Реалізація такої стратегії дозволяє налагодити конструктивний суспільний діалог, забезпечити можливості консолідації суспільства на конструктивній основі.

Література:

1. Город и бизнес: формирование социальной ответственности российских компаний / Авт.: С.В. Ивченко, М.И. Либоракина, Т.С. Сиваева; Под ред.: М.И. Либоракиной. – М.: Фонд «Институт экономики города», 2003. – 136 с.
2. Доклад о социальных инвестициях в России за 2004 год. Роль бизнеса в общественном развитии / Под общ. ред. С.Е. Литовченко. – М.: Ассоциация Менеджеров, 2004. – 80 с.
3. Корпоративная социальная ответственность: управленческий аспект: монография / Под общ. ред. д.э.н. проф. И.Ю. Беляевой, д.э.н. проф. М.А. Эскиндарова. – М.: КНОРУС, 2008. – 504 с.
4. Винников В.С. Управление социальным инвестированием в корпорациях: теоретико-методологический аспект: дисс. ... кандидата эконом. наук: 08.00.05 / Винников Виталий Сергеевич. – М., 2007. – 171 с.